

Biblioteksplan 2016-2020

Bodens kommun

www.boden.se

Bodens
kommun

Innehåll

Inledning	3
Ramar för biblioteksverksamheten	4
Bibliotekslagen	4
Skollagen	4
Biblioteksverksamhet inom Bodens kommun	
– Struktur och organisation	6
Folkbibliotek	6
Stadsbiblioteket	6
Harads filialbibliotek	6
Bokbuss	7
Skolbibliotek	7
Övriga bibliotek	8
Folkbibliotek - verksamhet och mål 2016-2020	9
Årets bibliotek	9
Prioriterade målgrupper	9
Barn och unga	9
Personer med funktionsnedsättning	10
Personer med annat modersmål än svenska	12
Nationella minoriteter	12
Fokusområden	13
Medier och medieförsörjning	13
Programverksamhet	14
Läsfrämjande verksamhet	15
Teknisk service	16
Informationskompetens, digital delaktighet	17
Samverkan	18
Skolbibliotek - verksamhet och mål 2016-2020	21
Tillgång till skolbibliotek i grundskolan	21
Fokusområden	21
Medier och medieförsörjning	21
Lärande och läsfrämjande åtgärder	22
Informationskompetens och digital delaktighet	22
Gymnasiebiblioteket	24
Prioriterade grupper	25
Fokusområden	26
Medier och medieförsörjning	26
Läsfrämjande åtgärder	27
Teknisk service	28
Informationskompetens och digital delaktighet	29
Samverkan	30
Uppföljning	31
Bilagor	32
Bibliotekslag (2013:801)	32

Inledning

Bodens folkbiblioteksverksamhet har utvecklats sedan föregående biblioteksplan antogs. I dag har kommuninvånarna tillgång till över en miljon titlar i länets gemensamma katalog, tack vare fördjupad regional samverkan. Kommunen har investerat i en ny bokbuss och 2014 tilldelades verksamheten utmärkelsen Årets bokbuss, för arbetet med att erbjuda biblioteksservice för dem som har långt till närmaste bibliotek.

Under 2015 ökade besöken på Bodens folkbibliotek igen efter några års tillbakagång och årligen besöker nu över 160 000 personer något av kommunens bibliotek, som idag, förutom att tillhandahålla medier, även arrangerar aktiviteter med koppling till kunskap och bildning. Verksamheten står stark och utvecklas. Den behöver emellertid fortsätta att förbättras och förändras för att stå rustad inför kommande års utmaningar.

Mätningar som visar vikande läsfärdigheter bland barn och unga har på senare år avlöst varandra.¹ Samtidigt står 850 000 svenska medborgare utanför det digitala informationsflödet och omkring 2 miljoner svenskar anser sig inte vara datorkunniga.² God läsförmåga och digital kompetens är grundläggande för att aktivt kunna delta i samhällslivet och en förutsättning för en välfungerande demokrati.

Både skol- och folkbibliotek kan genom läsfrämjande arbete och främjande av digital delaktighet bidra till att överbrygga den klyfta som öppnar sig mellan läsare och icke-läsare, mellan dem som är en del av det digitala samhället och de som står utanför.

Den här biblioteksplanen anger färdriktning för biblioteksverksamheten i Bodens kommun. Planen beskriver befintlig verksamhet och visar på strategiska utvecklingsområden och kvalitetshöjande åtgärder utifrån det uppdrag som formuleras i bibliotekslagen. Utifrån biblioteksplanen upprättas årliga verksamhetsplaner.

¹ Propositionen: Läsa för livet 2013/14:3

² Internetstiftelsen i Sverige: "Svenskarna och internet: 2015"

Ramar för biblioteksverksamheten

Folkbibliotekens verksamhet regleras i bibliotekslagen. Skolbibliotekens verksamhet regleras i skollagen. Skolbiblioteket är en del av skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande.

Bibliotekslagen (SFS:2013:801)

Enligt bibliotekslagen ska kommunerna anta planer för sin biblioteksverksamhet. Lagen ålägger alla kommuner att ha folkbibliotek ”till främjande för läsning och litteratur, information, upplysning och utbildning samt kulturell verksamhet i övrigt”. Lagen reglerar också att lån av litteratur ska vara avgiftsfria. Bibliotekslagen ger även direktiv för vilka målgrupper som är särskilt prioriterade.

Skollagen

Enligt 10 § i bibliotekslagen (2013:801) och 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek. Skolbiblioteken spelar en viktig roll för att stimulera elevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen.

Följande gäller för att eleverna ska anses ha tillgång till skolbibliotek:

- Eleverna har tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del av elevernas utbildning för att bidra till att nå målen för denna.
- Biblioteket omfattar böcker, facklitteratur och skönlitteratur, informationsteknik och andra medier.
- Biblioteket är anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

Strategisk plan och kulturstrategi för Bodens kommun

Bodens kommuns strategiska plan och kulturstrategi anger inriktning för folkbibliotekets verksamhet.

Biblioteksverksamhet inom Bodens kommun – Struktur och organisation

Folkbibliotek

Folkbiblioteken erbjuder litteratur, information och tjänster till allmänheten i syfte att främja demokrati, kunskap och bildning. Kommunens folkbiblioteksverksamhet bedrivs vid stadsbiblioteket, filialen i Harads samt med bokbuss. Organisatoriskt ligger folkbiblioteken under Kultur, fritids och ungdomsnämnden.

Stadsbiblioteket

Huvudbiblioteket ligger centralt och ingång sker sedan 2009 via Enter Galleria. Tillgängligheten har förbättrats i och med att biblioteket byggdes ihop med gallerian, men det undanskymda läget på andra våningen begränsar fortfarande antalet spontanbesök.

Stadsbiblioteket har på senare år utvecklats till en arena för kultur och möten. Höst och vår erbjuder biblioteket ett brett program av publika evenemang med syftet att öka antalet besök, samt att bidra till att öka deltagandet i kulturevenemang.

Tjänster:

Bibliotekschef

Bibliotekarier: 3

Biblioteksassistenter: 4

Besök/öppettimme: 76

Harads filialbibliotek

Haradsfilialen ligger i Harads skola, men är likafullt ett folkbibliotek. Verksamheten är därför inriktad på allmänhetens behov, även om elever står för en betydande andel av filialens besök.

Tjänster:

Biblioteksassistent: 0,75

Besök/öppettimme: 3,41

Bokbuss

Bokbussen besöker i dagsläget 38 byar, 23 förskolor och 11 skolor enligt ett rullande körschema som sträcker sig över fyra veckor, med uppehåll vid skollov.

Alla skolor och förskolor, utom de som har nära till stadsbiblioteket besöks. Bokbussen är en del av folkbiblioteksverksamheten vilket innebär att verksamhetsfokus vid skolbesök ligger på fritidsläsning. 2014 tilldelades bokbussverksamheten utmärkelsen årets bokbuss med motiveringen:

”I en kommun med kombinationen stor yta och landsbygd samt få fasta biblioteksenheter ställs det höga krav på en mobil biblioteksverksamhet. Genom ett långsiktigt och medvetet arbete med fantasi och uthållighet har årets pristagare visat att man inte behöver vara störst för att vara bäst.”

Tjänster:

Bibliotekarie

Chaufför/Assistent

Besök/öppettimme: 36

Skolbibliotek

Skolbiblioteket är en del av skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande. Skolbiblioteket kan därmed betraktas dels som en materiell resurs som är en del av en skolas läromedel och övrig utrustning, dels en funktion som bidrar aktivt i kunskapsutvecklingen och svarar för viss service.

Grundskolebibliotek

Skolbibliotekens utformning varierar mellan olika skolor i kommunen. Alla skolbibliotek har någon form av ansvarig personal men endast ett: Stureskolan, kan sägas vara bemannat. Av skolbiblioteken har två stycken tillgång till datorbaserat utlåningssystem (Stureskolan och Fria Emilia).

Gymnasiebibliotek

Björknäsgymnasiet har ett eget bibliotek med två anställda bibliotekarier. Biblioteket har öppet 35,3 timmar i veckan och ger service till ca 1100 elever och ca 120 lärare. Gymnasiebiblioteket använder liksom stadsbiblioteket bibliotekssystemet Mikromarc3, vilket i praktiken innebär gemensam katalog.

Övriga bibliotek

Svartbyns bibliotek

Sedan filialen i Svartbyn avvecklats driver Norra Svartbyns intresseförening verksamheten vidare med inköpsstöd från folkbiblioteksbudgeten. Biblioteket håller öppet kvällstid 2 timmar 2 dagar i veckan.

Utvecklingsområden: struktur och organisation

Folkbibliotek

- Klargörande avtal för hyra och service tas fram med utbildningsförvaltningen rörande Haradsfilialen.
- Utredda effekter och konsekvenser med att omvandla Harads filial till ett integrerat skol- och folkbibliotek.
- Utredda behov av återöppnande av filial i ett växande Sävast.
- Bokbussverksamheten har idag inte tillräckliga resurser för att både tillgodose byar med efterfrågade kvällsturer och göra skolbesök i nuvarande omfattning.

Skolbibliotek (Förslag)

- Utredda förutsättningar att inrätta en skolbibliotekscentral som samlar de resurser som ska stå skolbiblioteken till förfogande.
- Studiebiblioteksresurs för vuxenstuderande.

Folkbibliotek - verksamhet och mål 2016-2020

Detta avsnitt beskriver hur övergripande mål och hur folkbiblioteksverksamheten arbetar med bibliotekslagens prioriterade grupper och fokusområden, samt vilka utvecklingsbehov som finns inom respektive område.

Mål: Årets bibliotek

Bodens bibliotek har enligt fullmäktigebeslut (2015-01-19) målsättningen att bli Årets bibliotek. Målsättningen är en del av kommunens ambition att utveckla kulturen genom att formulera tydliga mål: Årets kulturkommun, Årets museum, årets mest jämställda kulturkommun, samt årets Bokbuss, ett mål som redan är uppnått. Verksamhetens strävan utgår från de kriterier som anges för utmärkelsen: användarvänlighet, organisation, stabilitet, kreativitet, utveckling, bestånd och förankring bland kunder/användare i samhället. I de årliga verksamhetsplanerna kopplas aktiviteter till ovanstående kriterier, som tillsammans med bibliotekslag och strategisk plan, utgör plattform för utvecklingsarbetet inom biblioteksverksamheten.

Prioriterade målgrupper

Bodens biblioteksverksamhet prioriterar utifrån bibliotekslagen behoven hos nedanstående grupper genom att tillhandahålla service och tjänster särskilt riktade till, och anpassade för, dem.

Barn och unga

Enligt både bibliotekslagen och Bodens kommuns strategiska plan är barn och unga en grupp som ska ägnas särskild uppmärksamhet. Bibliotekslagen föreskriver att folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att "främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar".(2013:801, 8§)

En läsfrämjandeplan för barn och unga möjliggör ett systematiskt och strategiskt arbete för att främja läsning hos barn och unga i ålderssegmenten 0-6 år, 6-14 år, 15-18 år.

Exempel på aktiviteter i läsfrämjandeplanen:

Biblioteksplan Bodens kommun 2016-2020

- Läslustombud på förskolor som inspirerar till läsning.
- Folkbiblioteksverksamheten bjuder in skolklasser för boktips och biblioteksvisningar.
- Bokbussen gör skol- och förskolebesök för att främja fritidsläsning.
- "Barnens första språk", samarbete med BVC där nyfödda bjuds in till biblioteket för att få en bok.
- Sommarboken. Barn- och ungdomar lånar, läser och lämnar omdömen om fem böcker. Alla som lämnar in en fullständig läsdagbok får en bok.
- Polarbiblo.se, barnens egen bibliotekswebb.
- Publika aktiviteter för barn och unga i alla åldersgrupper. Återkommande inslag i programmet är:
 - Årlig barnboksvecka och läslovsaktiviteter under höstlovet.
 - Babysång
 - Sångstunder i Harads
 - Fredagsmys för föräldralediga.
 - Sagostunder varje månad.
 - Bokcirkel för ungdomar vår och höst.

Mål och utvecklingsområden

- Locka fler barn och föräldrar att besöka stadsbiblioteket, genom att skapa en större och mer inspirerande barnavdelning. Idag ligger barnavdelningen långt från entré och reception och därmed också långt ifrån den bibliotekspersonal som ska finnas till hands. Genom att flytta barnavdelningen närmare entrén, ge den ett sammanhållande inredningstema och större yta kan ett biblioteksrum som bättre inspirerar till besök och lån skapas.
- Utredda effekter och konsekvenser av att tillföra ytterligare resurser till barn och unga inom befintlig budget.
- Prioritera barn och unga genom att all personal fortbildas inom barn- och ungdomslitteratur.

Personer med funktionsnedsättning

Boden är en kommun med åldrande befolkning och efterfrågan på tillgängliga medier kommer därmed sannolikt att öka under kommande år.

Den fysiska tillgängligheten till stadsbiblioteket har förbättrats i och med att biblioteket flyttade in i Enter galleria och kan idag sägas vara tillfredställande, med hiss och utan trösklar. Tillgänglighetsguide finns på bibblo.se, där ges besökare en översikt av tillgängligheten i stadsbibliotekets lokaler. Bokbussen är

utrustad med lift. Haradsfilialen har trösklar som behöver åtgärdas och dörröppnare saknas.

Biblioteksverksamheten avsätter idag en tjänst för att erbjuda och informera om tillgängliga medier.

För personer med funktionsnedsättning tillhandahåller biblioteket:

- Talböcker, fysiska, samt för egen nedladdning via appen Legimus.
- Böcker med stor stil.
- Lättlästhylla.
- Äppelhyllan, en samling av tillgängliga medier för unga med funktionsnedsättning.
- Snabbläst
- Depositioner, anpassade samlingar tillgängliggörs utanför biblioteken på särskilda boenden och äldreboenden.
- Filial och bokbuss tillhandahåller tillgängliga medier på efterfrågan.

Biblioteket bedriver även utåtriktat arbete och programverksamhet för personer med funktionsnedsättning:

- Talboksträff, med talboktips två gånger per år.
 - Talbokcirkel
 - Daisy-drop-in.
 - Föreningar bjuds in till biblioteksvisningar och boktips.
 - Boken kommer
- Böcker och medier delas ut direkt till dem med funktionsnedsättning (tillfällig eller bestående) som innebär svårigheter att ta sig till biblioteket.
- Högläsning och boktips till äldreboenden
- I samarbete med vuxenskolan erbjuder biblioteket litteratur för högläsning och boktips till äldreboenden. Högläsningen sker i Studieförbundet Vuxenskolas regi, boktips står biblioteket för.

Mål och utvecklingsområden

- Kartlägga behov hos funktionsnedsatta på boenden, samt utreda möjligheten att, genom samarbeten, utveckla service riktad till dem.
- Undersöka möjligheten att utveckla tjänsten Boken kommer. I dag är den huvudsakligen tillgänglig i närheten av filial och huvudbibliotek, genom att bibliotekspersonalen gör hembesök. Målsättningen är att alla kommuninvånare ska erbjudas likvärdig service.
- Skapa verksamhet för barn- och unga med funktionsnedsättning.

Personer med annat modersmål än svenska

Bodens kommun är mottagningsort för asylsökande vilket medför att en betydande andel av bibliotekets besökare har annat modersmål än svenska. De är flitiga användare av biblioteket för: svenskstudier, utskrifter och kopiering samt lån av ordböcker och grammatikhandböcker. Idag avsätts ca 0,3 tjänst med särskilt fokus på personer med utländsk härkomst.

Målgruppens behov prioriteras idag genom att resurser avsätts till:

- Medier på modersmål
- Medier för svenskinläring. Inklusiva lättläst.
- Programverksamhet i form av språkcafé
- Biblioteksvisningar
- Samarbete inom tvärgrupp. (Biblioteket, integrationsenheten, migrationsverket, socialtjänst, skola, polis)
- Engelskspråkig bibblo.se anpassad för nyanlända.
- Information om bibliotekets tjänster finns på lätt svenska, samt engelska.

Mål och utvecklingsområden

- För att möta lagens krav på att prioritera användare med annat modersmål än svenska är medel är sökta för en integrationsbibliotekarie på stadsbiblioteket. Om medel inte beviljas görs en utredning av effekter och konsekvenser om resurser skulle tillföras genom en omfördelning inom befintlig budgetram.

Nationella minoriteter

Stadsbiblioteket har en avdelning för finskspråkig litteratur, men endast ett begränsat utbud av tjänster och litteratur för dem som brukar något av våra övriga minoritetsspråk: romani chib, meänkieli, samiska och jiddisch. Kommunen ingår inte i något av landets förvaltningsområden för minoritetsspråk, men likafullt ska enligt bibliotekslagen litteratur och tjänster erbjudas.

Mål och utvecklingsområden

- Säkerställa att tillgång motsvarar efterfrågan av litteratur på minoritetsspråken.

Fokusområden

Medier och medieförsörjning

Bibliotekslagen anger att bibliotekens bestånd ska präglas av ”allsidighet och kvalitet”. För att möta lagens krav och erbjuda kommuninvånarna ett aktuellt och relevant utbud:

- Regionalt mediasamarbete inom Norrbottens län. Medier kan, med vissa undantag, fritt lånas inom länet. Vilket innebär att ett utbud på över en miljon titlar är tillgängligt för inlån. Transporter går mellan biblioteken varje vecka.
- Mediepolicy som anger strategier och rutiner för nyförvärv och inlåning av medier. Planen innefattar riktlinjer vid val av olika medietyper som, förutom tryckta böcker, även innefattar e-böcker och andra e-medier, anpassade medier och medier på olika språk. I policyn beskrivs även hantering av rutininköp och allmänhetens inköpsförslag, samt inlåning från externa bibliotek. I centrum står kommuninvånarnas behov och önskemål, men också bibliotekslagens krav på allsidighet och kvalitet.
- Medieplanering. Biblioteket genomför en årlig kartläggning av mediebeståndet, genom att mäta nyttjandet av medier, fördelat på bibliotekets olika avdelningar. Mätningen ger en bild av kommuninvånarnas efterfrågan. Resultatet analyseras och ett förslag på åtgärder presenteras (t ex magasinering, gallring och nyförvärv).

Mål och utvecklingsområden

– Översyn av medieanslaget. Mediebudgeten har inte under de senaste 10 åren anpassats efter prisökningar och inflation. Medier kostar idag ca 11 procent mer än för 10 år sedan. Det innebär att allt fler titlar måste strykas från inköpslistorna, och det därmed blir allt svårare att möta lagens krav på allsidighet och kvalitet.

Programverksamhet

Stadsbiblioteket presenterar höst och vår, i samarbete med föreningsliv och studieförbund, ett nytt program med publika aktiviteter (författarbesök, babysång, boktipsfrukost, föreläsningar, bokcirklar). Harads filial och bokbussen erbjuder programverksamhet utanför centralorten, men då under mer sporadiska former.

Syftet med programverksamheten är dels att marknadsföra biblioteket, dels att möta bibliotekslagens krav på att:

- Biblioteken ska främja intresset för bildning och upplysning.
- Bedriva ett arbete för att stärka litteraturens ställning som konstform.

Riktlinjer för bibliotekets programverksamhet:

- Ett brett utbud med programpunkter som lockar olika målgrupper.
- De prioriterade grupperna beaktas särskilt.
- Programpunkterna ska främja: litteraturen som konstform, intresse för bildning, upplysning och medie- och informationskompetens, samt digital delaktighet.

Evenemangen marknadsförs enligt en kommunikationsplan som innefattar flera kanaler, från pressmeddelanden och sociala medier till traditionell affischer. Biblioteket tar fram eget marknadsföringsmaterial i form av webbmaterial, affischer och andra trycksaker utifrån en länsgemensam grafisk profil.

Mål och utvecklingsområden

- Lokalanpassning. Idag sker publika aktiviteter företrädevis i bibliotekets caféavdelning. Avdelningen är inte anpassad för ändamålet och saknar takmonterad projektor och duk, mörkläggningsgardiner, ljudanläggning samt hörslina.
- Utveckla samordnad marknadsföring. Även om biblioteket idag tar fram professionellt marknadsföringsmaterial utifrån kommunikationsplan och med en tydlig avsändare, saknas resurser att bryta genom bruset med kampanjmaterialet. Ett marknadsföringssamarbete med övrig kommunal kulturverksamhet bör därför utvecklas.
- Jämställd medborgarservice. Idag lockar programverksamheten mestadels kvinnor. För att kunna leva upp till Bodens kommuns målsättning i den strategiska planen om jämställd medborgarservice bör programinnehållet anpassas för att fler män ska ta del av bibliotekets aktiviteter.
- Utveckla programverksamhet på bokbussen.
- Utveckla programverksamhet Harads.

Läsfrämjande verksamhet

I bibliotekslagen står att läsa: folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.

Arbetet med att öka intresset för läsning sker i form av publika arrangemang, i sociala medier, projekt, utställningar och kampanjer. Dels i egen regi, dels som en del i det regionala bibliotekssamarbetet.

- Länsgemensam läsluststrategi för långsiktigt läsfrämjande.
- Länsgemensamt läsfrämjandeprojekt: Från fjäll till kust.
- Norrbotten läser, en årlig kampanj för att öka intresset för läsning.
- Barnboksvecka och läslov.
- Läsfrämjandeplan för barn och unga.
- Riktade insatser till prioriterade grupper.
- Läsfrämjande i sociala medier
- Programverksamhet (boktipsfrukost, författarbesök, bokcirklar)

Mål och utvecklingsområden

- Läsfrämjandeplan, med aktiviteter för alla åldersgrupper tas fram som en del av läsfrämjandeprojektet ”Från fjäll till kust”.
- Bokbussen. På grund av det resurskrävande arbetet att erbjuda litteratur till kommunens barn och unga under skoltid, saknas resurser att bedriva planerade läsfrämjande insatser på bokbussen.

Teknisk service

Sedan föregående biblioteksplan har den tekniska servicen förbättrats. Nu finns både trådlöst internet och självservice med senaste RFID-teknik.

- Publika datorer. Stadsbiblioteket tillhandahåller datorer med bokningssystem för dem som saknar tillgång till dator och internet. Även Haradsfilialen erbjuder publika datorer.
- Kopiering, skanning och utskrifter.
- RFID-självservice. Sedan 2015 finns självservice på stadsbiblioteket. Utlån
- Trådlös tillgång till internet på stadsbiblioteket och i Harads.
- Daisyspelare och surfplattor med Legimus app för talbokslåntagare.

Mål och utvecklingsområden

- Stabil IT-lösning. Verksamheten är beroende av, och erbjuder, fler tekniska lösningar än tidigare. Driftstörningar i IT-miljön orsakar försämrade arbetsmiljö och service.
- Kompetenshöjning IT. Ett modernt bibliotek tillhandahåller både IT-utrustning och digitala resurser. Det ställer högre krav än tidigare på att bibliotekspersonalen kan hantera såväl hårdvara, som olika operativsystem och användargränssnitt.
- Hörslinga.

Informationskompetens och digital delaktighet

Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet. En bibliotekarie med IT- och webbkompetens organiserar och genomför aktiviteter för att främja digital delaktighet och informationskompetens. Bland dessa aktiviteter:

- Publika arrangemang med fokus på digital delaktighet och informationskompetens.
- Tidsbokning för grundläggande datorhjälp.

Mål och utvecklingsområden

I dagsläget kan endast en begränsad mängd aktiviteter genomföras, eftersom det inte finns resurser att ägna området mer än en tredjedels tjänst.

- IT-support. Mycket av IT-bibliotekariens tid används till drift, felanmälan och underhåll av den biblioteksspecifika hård- och mjukvara som finns inom verksamheten.
- Allmän kompetenshöjning inom IT skulle både avlasta bibliotekarien med IT-webbansvar och bredda möjligheterna till arrangemang och stöd till allmänheten.
- Samarbete med studieförbund för att kunna erbjuda ett bredare utbud av aktiviteter.

Samverkan

Regional samverkan: Biblioteken i Norrbotten

Folkbiblioteken i Norrbotten har tillsammans skapat en samverkansstruktur med gemensamt datasystem, katalog och boktransporter. Biblioteken i Norrbotten är numera ett gemensamt varumärke med en tydlig profil och ett samlat erbjudande till norrbottningarna. Samarbetet har därtill möjliggjort samordningsvinster vid investeringar som nytt bibliotekssystem och inköp av självserviceutrustning.

- Ett lånekort i hela länet. En gemensam katalog erbjuder över en miljon pappersböcker, ljudböcker, e-medier och andra medier. Böcker transporteras mellan biblioteken varje vecka.
- Gemensamt varumärke och marknadsföringskampanjer
- Gemensam webb: bibblo.se och Polarbibblo.se
- Årliga kampanjer som Norrbotten läser och Barnboksveckor.
- Gemensamma projekt.
 - Läsfrämjande ”Från fjäll till kust”.
 - Libris. Under 2016 går Biblioteken i Norrbotten in i den nationella samkatalogen Libris och övergår till Dewey decimalklassifikation.
- Gemensamt bibliotekssystem.

Samverkan inom kommunen, förvaltningar och institutioner

Kultur-, fritids och ungdomsförvaltningen

Socialförvaltningen

Biblioteket tillhandahåller litteraturdepositioner till Erikslunds äldreboende. Samarbete finns kring högläsning.

Utbildningsförvaltningen

Årligen söker folkbiblioteksverksamheten tillsammans med utbildningsförvaltningen statliga medel för inköp av medier riktade till barn och unga.

Förskolor

Bokbussen besöker alla förskolor som inte ligger i omedelbar närhet till stadsbibliotek eller filial.

Grundskola

- Skoldepå
- Bokbussen besöker alla ej centralt belägna grundskolor
- Läslustsamarbeten, klassbesök, biblioteksvisningar

Gymnasieskola

Böcker och medier skickas vid behov mellan gymnasiebiblioteket och övrig biblioteksverksamhet. Ur gymnasiebibliotekets budget överförs årligen medel för nyttjande av länets gemensamma bibliotekssystem Mikromarc 3.

Arbetsmarknadsförvaltningen

Lärcentrum och vuxenutbildningen

Föreningar och organisationer i civilsamhälle

Studieförbund

Studieförbundet vuxenskolan

ABF

Biblioteksverksamheten har ett fördjupat samarbete med ABF kring programverksamhet.

Föreningar

Synskadades riksförbund

SPRF

PRO

Naturskyddsföreningen

Norra Svartbyns intresseförening

Harads byaförening

Edefors församling

Bodens trädgårdsförening

Mål och utvecklingsområden

- Samarbetsstruktur för folkbiblioteket och skolan.
- Utveckla samarbetsformer med fritid och unga för att öppna läsfrämjande kanaler till barn och unga på fritiden.

Skolbibliotek - verksamhet och mål 2016-2020

Tillgång till skolbibliotek i grundskolan 2016-2020

Skollagen anger att eleverna i grundskolan ska ha tillgång till skolbibliotek (SFS 2010:800, 2 kap, 36 §). Det innebär att skolhuvudmän ska anordna sin verksamhet så att eleverna har tillgång till skolbibliotek för att stimulera elevernas intresse för läsning och litteratur samt att tillgodose deras behov av material för utbildningen. Hur detta anordnas kan variera från skolenhet till skolenhet. I Boden kommuns skolor har varje skolenhet ansvar att anordna tillgång till litteratur och annan media för att stimulera elevers intresse för läsning.

En avgörande faktor i arbetet med att stimulera skolelevers intresse för läsning och litteratur är tillgång till bibliotekariekompetens. I varierande grad finns samverkan mellan Bodens grundskolor och folkbiblioteken där bibliotekariekompetens finns.

Fokusområden

Medier och medieförsörjning

I läroplanen för grundskolan (Lgr 11), anges skolans mål gällande medier och medieförsörjning. ”Skolans arbetsmiljö ska utformas så att eleverna får tillgång till handledning, läromedel av god kvalitet och annat stöd för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, t e. bibliotek, datorer och andra hjälpmedel.”

Mål och utvecklingsområden

- Utredda möjligheten att utveckla gymnasiebiblioteket till en resurs för hela förvaltningen gällande tillgång till skolbibliotek och annan medieförsörjning.
- Delta i arbetet med att upprätta ett samverkansavtal som förtydligar det gemensamma ansvaret och uppdragen för skolbibliotek och folkbibliotek.

Lärande och läsfrämjande åtgärder

I skollagen, 3 kap, 3§och i läroplan för grundskolan, Lgr 11 anges grundskolan uppdrag för skolans arbete med elevers lärande och utveckling.

”Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver för sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt.” Samt, ”skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden.

Personalen kan också hålla presentationer av genrer och gångbara böcker för att stimulera till bra läsval.

Bibblobloggen används både till läs- och skrivfrämjande åtgärder. Elever skriver recensioner på böcker och presenterar dem på bloggen.

Mål och utvecklingsområden

- ta ansvar för alla barns och ungas språk-, läs- och skrivutveckling.
Förutom
förskola och skola är biblioteken en tydlig aktör i detta arbete.
- arbeta med tidiga språkutvecklande insatser i grundskolan så att alla elever lär sig läsa och skriva.
- ge alla barn och elever möjlighet att utveckla sitt modersmål och att studera språk
- arbeta för ökad läsförståelse genom att upprätta ett samverkansavtal som förtydligar det gemensamma ansvaret och uppdragen för skolbibliotek och folkbibliotek

Informationskompetens och digital delaktighet

I läroplanen för grundskolan (Lgr 11), anges skolans mål gällande informationskompetens och digital delaktighet. Skolan ska ansvara för att varje

elev efter genomgången grundskola kan använda modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande.

Handledning av elever när de ställer frågor i upplysningen, individuell visning.

Mål och utvecklingsområden

- Boden ska ligga i framkant när det gäller utveckling och användande av olika digitala verktyg.
- Öka den digitala kompetensen hos lärare, rektor och övrig personal i samverkan med folkbiblioteken och gymnasiebiblioteket.

Gymnasiebiblioteket 2016-2020

Gymnasiebiblioteket är organiserat under utbildningsförvaltningen med en rektor som chef och två anställda bibliotekarier. Gymnasiebiblioteket är beläget mitt i skolan Björknäsgymnasiet, förfogar över ca 300 m² samt magasin i källaren. Ett gymnasiebibliotek skiljer sig från ett folkbibliotek genom att ha en relativt känd målgrupp, elever och lärare i skolan.

Antal lån läsåret 2014-2015 var 6693 och läsåret 2015-2016 6613. Förutom bibliotekets egna medier lånas klassuppsättningar och läromedel ut. Vi strävar ständigt efter tillgänglighet genom att organisera samlingar och hemsidor så tydligt som möjligt. Biblioteket deltar varje år i arrangemang av novelltävlingen Lilla Eyvind Johnson-priset som riktar sig till elever på skolan.

Idag undergår biblioteken i Norrbotten en övergång från klassifikationssystemet SAB till det internationella Dewey.

Mål och utveckling

- Att bibliotekets kommunikation med elever vad gäller meddelanden och krav ska bli digital.
- Att biblioteket utrustas med digitala resurser, till exempel läsplattor, för att personalen lättare ska kunna visa hur tekniken fungerar till elever ute i biblioteket. Detta underlättar även nedladdning av e-böcker och e-ljudböcker.
- Att biblioteket utrustas med smartboard för visning i biblioteket för att underlätta information till större grupper.
- Förbättrade rutiner avseende återlämning av läromedel för att minska fakturahanteringen på ej återlämnade böcker.

Prioriterade grupper

Alla låntagare bemöts enligt demokratiska principer.

Bland ungdomselever bemöter vi elever med funktionsnedsättning och elever med svenska som andraspråk. Andelen elever med svenska som andraspråk på skolan är ca 10 % av 900 elever.

Elever med svenska som andraspråk

På senare år har vi fokuserat på att köpa litteratur som kan anpassas för inläring av svenska som andraspråk. Vi har en allt större avdelning med lättlästa böcker som är organiserade i genrer och svårighetsgrad.

Vi genomför presentationer av lättläst litteratur i bibliotek och klasser.

Elever med funktionsnedsättning.

Biblioteket bistår med nedladdning av talböcker till elever samt information kring användningen av dessa.

Mål och utvecklingsområden

- Planera och genomföra organiserat samarbete med lärare för att underlätta nyanlända elevers lästräning.
- Fortsätta att vara väl uppdaterade på anpassade talböcker för elever med funktionsnedsättning.
- Utökat samarbete med specialpedagoger samt Sva-lärare kring att ta fram material för elever med annat språk samt elever med funktionsnedsättning.

Fokusområden

Medier och medieförsörjning

Medier inköps ungefär varannan vecka efter läsning av recensioner, enligt Btjs Inköpsvägledning, samt efter förslag och önskemål från elever och lärare.

Smal och vetenskaplig litteratur lånas in som fjärrlån, exempelvis till lärarnas fortbildningskurser. Antal fjärrlån av tryckta böcker 2016 uppgår hittills till 99. År 2015 utfördes 135 fjärrlån och 2014 låg antalet på 115. Till det kommer artiklar samt pdf-böcker.

Ytterligare lån av böcker, ljudböcker, e-böcker och e-ljudböcker beställs från Norrbottens bibliotek.

Film ingår inte i samarbetet med Norrbottens folkbibliotek. Vi måste köpa filmer själva på grund av upphovsrättsliga skäl.

Behovet av talböcker och inlästa lättlästa böcker för prioriterade grupper tillgodoses med hjälp av Legimus och Inläsningstjänst. Även vad gäller talböcker finns vissa begränsningar utifrån upphovsrätten.

Mål och utvecklingsområden

- Medieutbudet ska präglas av ”allsidighet och kvalitet”.
- Att fortsätta verka för ett bra utbud av medier som främjar utbildningen.
- Översyn av beståndet med avseende på fördelning av medietyp.
- Se över utbudet av databaser årligen.
- Att behålla Swedish Films licens så att filmer kan visas under lektioner. Film används dels vid språkinläring och dramaturgisk analys; dels som underlag för diskussioner i exempelvis samhälleliga och moraliska diskussioner.

Läsfrämjande åtgärder

Gymnasiebibliotekets personal deltar i läsfrämjande åtgärder inom gymnasieskolans verksamhet.

Personalen kan också hålla presentationer av genrer och gångbara böcker för att stimulera till bra läsval.

Bibblogin används både till läs- och skrivfrämjande åtgärder. Elever skriver recensioner på böcker och presenterar dem på bloggen.

Mål och utvecklingsområden

- Att fördjupa samverkan med lärare och elever på alla program vad gäller urval och presentation av läsning.
- Fler åtgärder för stimulera till läsning av skönlitteratur, även noveller.
- Samverkan med lärare om skriv- och läsfrämjande åtgärder kan också göras genom aktiviteter i [Bibblogin](#).
- Utveckla tidsanvändningen för att skapa möjligheter att presentera litteratur som passar unga vuxna.
- Att nyttja U-dagar så att även lärare kan få ut bibliotekets sakkunskap i kompetenshöjande syfte.

Teknisk service

Den tekniska servicen förändras hela tiden på skolan. Elever behöver hjälp med inloggning, scanning och utskrift.

Biblioteket hjälper elever med inlästa böcker, både tal- och ljudböcker. Vi hjälper elever att överföra ljudfiler till sin dator.

Personalen är också behjälpliga med att skapa konto i Inläsningstjänst.

Mål och utvecklingsområden

- Bibliotekarierna behöver kontinuerlig uppdatering inom IT-området. Exempelvis kunskap om IT-utrustning, operativsystem och användargränssnitt.

Informationskompetens och digital delaktighet

På gymnasiebiblioteket arbetar vi mycket med informationssökning och källkritik.

Bibliotekets personal genomför visningar och diskussioner av databaser och andra nätresurser som används inom undervisning. Detta når samtliga lärare. Biblioteket håller även lektionspass för elever om databaser och andra nätresurser. Viktiga exempel är Ne.se och Artikelsök.

Handledning av elever när de ställer frågor i upplysningen, individuell visning.

Mål och utvecklingsområden

- Visning av och information om databaser och andra nätresurser som vi använder för informationssökning för alla förstaårselever.
- Att elever får en alltmer fördjupad och medveten användning av databaser och andra nätresurser under andra och tredje året samt inför gymnasiearbetet.
- Eleverna ska känna till källkritiska värden samt databasernas innehåll.
- Att alla elever skaffar sig ett eget konto på Ne.se under första terminen på gymnasiet.
- Utveckla samarbete med lärare så att bibliotekarien inför eleverna kan få möjlighet att presentera källor på olika medier och ur ett källkritiskt perspektiv inom ett ämne inför ett temaarbete.

Samverkan

Gymnasiebiblioteket deltar delvis i folkbibliotekens regionala samverkan genom att vi har gemensam katalog och katalogiseringsprogrammet Mikromarc 3.

Vi har ett lånekort som gäller för alla Norrbottens bibliotek.

För gymnasiebibliotekets del lånas böcker och artiklar från de öppna samlingarna ut till andra bibliotek.

Studiebesök och möten med andra gymnasiebibliotek för att utbyta erfarenheter förekommer.

Mål och utvecklingsområden

- Att fortsätta samarbete med folkbiblioteken om katalog och lån.
- Önskemål om fler möten för utbyte av erfarenheter mellan gymnasiebiblioteken i Norr och Västerbotten samt även nationellt.
- Önskemål om samverkan med Bodens stadsbibliotek kring författarbesök och föreläsningar.

Uppföljning

Verksamhetsplaner kopplade till biblioteksplanen följs upp årligen inom verksamheten. Biblioteksplanen följs upp kultur-, fritids- och ungdomsnämnden inför arbetet med revision av kommunens biblioteksplan 2020.

Bilagor

Bibliotekslag (2013:801)

SFS nr: 2013:801

Departement/myndighet: Kulturdepartementet

Utfärdad: 2013-10-31

Ändringsregister: SFSR (Lagrummet)

Källa: Regeringskansliet / Lagrummet.se

Tillämpningsområde

1 § I denna lag finns bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet. Det allmänna biblioteksväsendet består av all offentligt finansierad biblioteksverksamhet och utgörs av:

1. folkbibliotek,
2. skolbibliotek,
3. regional biblioteksverksamhet,
4. högskolebibliotek,
5. lånecentraler, och
6. övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet.

Ändamål

2 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

Ansvarsfördelning

3 § Bibliotekshuvudmän är kommunerna, landstingen, staten och, i fråga om vissa skolor, enskilda.

1. För folkbibliotek ansvarar kommunerna.
2. För skolbibliotek ansvarar kommuner, landsting, staten eller enskilda huvudmän i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. skollagen (2010:800).
3. För regional biblioteksverksamhet ansvarar landstingen och de kommuner som inte ingår i ett landsting.
4. För högskolebibliotek vid universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434) ansvarar staten.
5. För lånecentraler ansvarar staten.
6. För övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet

ansvarar den som enligt särskilda bestämmelser är huvudman för verksamheten.

Om ett kommunalt eller statligt bibliotek drivs av någon annan än huvudmannen ansvarar huvudmannen för att den som driver biblioteket följer bestämmelserna i denna lag.

Prioriterade grupper

4 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

5 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. de nationella minoritetsspråken,
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska.

Folkbibliotek

6 § Varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov.

Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

7 § Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.

Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

8 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

9 § På folkbiblioteken ska allmänheten avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform.

Första stycket hindrar inte att folkbiblioteken tar ut

1. ersättning för kostnader för porto, fotokopiering och andra liknande tjänster, och
2. avgift för de fall låntagare inte inom avtalad tid lämnar tillbaka det som de har lånat.

Skolbibliotek

10 § Enligt 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan,

Biblioteksplan Bodens kommun 2016-2020

gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek.

Regional biblioteksverksamhet

11 § Varje landsting och de kommuner som inte ingår i ett landsting ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet.

Högskolebibliotek

12 § Det ska finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434). Dessa bibliotek ska svara för biblioteksverksamhet inom de områden som anknyter till utbildning och forskning vid universitetet eller högskolan.

Lånecentraler

13 § För en kompletterande informations- och medieförsörjning ska det finnas en eller flera lånecentraler.

Samverkan

14 § I syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser ska bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet samverka.

15 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till varandras förfogande.

Skyldigheten att avgiftsfritt ställa litteratur till förfogande gäller inte för folk- eller skolbibliotek.

16 § Bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar hindrar inte att folk- eller skolbibliotek avgiftsfritt ställer litteratur till förfogande för ett bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet som är beläget utanför kommungränsen.

Biblioteksplaner

17 § Kommuner och landsting ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet.

Uppföljning

18 § Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha en nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet.

Myndigheten ska tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna och kommunerna följa upp hur de biblioteksplaner som antagits har utformats och hur de används.